

Lieta C-323/23**Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu****Iesniegšanas datums:**

2023. gada 25. maijs

Iesniedzējtiesa:*Oberster Gerichtshof* (Austrija)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2023. gada 16. maijs

Prasītājs:

DS

Atbildētāja:*Pensionsversicherungsanstalt*

10 Obs 139/22x

AUSTRIJAS REPUBLIKA

OBERSTER GERICHTSHOF [AUGSTĀKĀ TIESA]

Oberster Gerichtshof kā darba un sociālo lietu revīzijas (*Revision*) instances tiesas [...] sociālajā lietā par kompensējošo piemaksu starp prasītāju DS [...], un atbildētāju *Pensionsversicherungsanstalt* [Pensiju apdrošināšanas iestādi], 1021 Vīne, [...] par prasītāja iesniegto revīzijas sūdzību par *Oberlandesgericht Wien* [Apelācijas tiesas Vīnē] kā darba un sociālo lietu apelācijas instances tiesas 2022. gada 15. septembra spriedumu GZ 10 Rs 22/22m–62, ar kuru tika apstiprināts *Arbeits- und Sozialgericht Wien* [Darba un sociālo lietu tiesas Vīnē] 2022. gada 1. februāra spriedums GZ 25 Cgs 60/20a–56, slēgtā tiesas sēdē pieņemts

l ē m u m s

A Uzdot Eiropas Savienības Tiesai šādu jautājumu prejudiciāla nolēmuma sniegšanai:

vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (turpmāk tekstā – “Savienības pilsoņu direktīva”), 7. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ekonomiski neaktīvam Savienības pilsonim nav tiesību izmantot sociālās palīdzības sistēmu Savienības pilsoņu direktīvas izpratnē, ja viņš uzņēmējā dalībvalstī uzturas ilgāk nekā trīs mēnešus, bet mazāk nekā piecus gadus un viņa uzturēšanās tiesības izriet tikai no tā, ka viņš ir uzņēmējā dalībvalstī nodarbināts (migrējošas darba ņēmējas) Savienības pilsones (Savienības pilsoņu direktīvas 7. panta 1. punkta d) apakšpunkts) laulātais (Savienības pilsoņu direktīvas 2. panta 2. punkta a) apakšpunkts), bet viņam pašam nav primāru uzturēšanās tiesību atbilstoši Pilsoņu direktīvas 7. panta 1. punkta a), b) vai c) apakšpunktam?

[..] [*omissis*: procesuāla rakstura informācija]

P a m a t o j u m s

I. Tiesvedības priekšmets un fakti:

- 1 DS ir Rumānijas valstspiederīgais. Viņš ir precējies ar Rumānijas valstspiederīgo, un viņam ir nepilngadīgs dēls. DS kopā ar savu laulāto 2017. gada vasarā ieradās Austrijā, kur viņš pastāvīgi dzīvo kopš 2017. gada 8. augusta. DS kā pārcelšanās iemeslu norāda veselības problēmas, lai Austrijā saņemtu labāku medicīnisko aprūpi. Viņš jau vairāk nekā desmit gadus saņem Rumānijas pensiju (kas atbilst aptuveni 50 EUR neto mēnesī). Pēdējā laikā DS ir bijis darba meklētājs. Austrijā viņš saņem minimālo nodrošinājumu, lai nodrošinātu pamatvajadzības.
- 2 Viņa laulātā Austrijā bija nodarbināta no 2017. gada 3. jūlija līdz 2020. gada 2. aprīlim un pelnīja no 1200 EUR līdz 1500 EUR neto. Pēc tam līdz 2020. gada 13. jūlijam viņa bija bezdarbiece (nesaņemot bezdarbnieka pabalstu), no 2020. gada 14. jūlija līdz 2020. gada 1. oktobrim atkal strādāja par apkopēju ar līdzīgu atalgojumu un no 2020. gada 13. novembra līdz 2020. gada 20. decembrim saņēma bezdarbnieka pabalstu. No 2020. gada 17. decembra līdz 2021. gada 1. aprīlim viņa bija minimāli nodarbināta. Kopš 2021. gada 1. jūlija viņa atkal strādā pie sava pirmā darba devēja.
- 3 DS sākotnēji dzīvoja īrētā dzīvoklī kopā ar savu laulāto un dēlu, laulātā maksāja īres maksu aptuveni 420 EUR mēnesī. Kopš 2020. gada rudens laulātais pāris dzīvo atsevišķi; laulības šķiršanas process ir uzsākts, bet nav pabeigts. Kopš 2021. gada 25. oktobra DS dzīvo citā īrētā dzīvoklī, kopš 2021. gada decembra viņš nespēj samaksāt ikmēneša īres maksu 380 EUR apmērā. DS nespēj sniegt vērā ņemamus uzturlīdzekļus bērna uzturēšanai. Viņa sieva nedod viņam naudu no saviem ienākumiem.

II. Atbilstošās Savienības tiesības:

4 1) Savienības pilsoņu direktīva:

“7. pants. Tiesības uzturēties ilgāk nekā trīs mēnešus

1. Visiem Savienības pilsoņiem ir tiesības uzturēties citas dalībvalsts teritorijā ilgāk nekā trīs mēnešus, ja:

a) viņi ir darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas uzņēmējā dalībvalstī; vai arī

b) viņu līdzekļi ir pietiekami viņiem pašiem un viņu ģimenes locekļiem, lai nekļūtu par uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas slogu uzturēšanās laikā, un viņiem ir visaptverošs veselības apdrošināšanas segums uzņēmējā dalībvalstī; vai arī

c) [..], vai arī

d) viņi ir ģimenes locekļi, kas pavada Savienības pilsoni vai ieeļo kopā ar Savienības pilsoni, kurš atbilst a), b) vai c) apakšpunktā minētajiem nosacījumiem.

2. [..]

24. pants. Vienlīdzīga attieksme

(1) Ievērojot īpašus noteikumus, kas skaidri paredzēti Līgumā un sekundārajos tiesību aktos, pret visiem Savienības pilsoņiem, kas, pamatojoties uz šo direktīvu, uzturas uzņēmējā dalībvalstī, ir attieksme, kas līdzvērtīga tai, kāda ir pret minētās dalībvalsts valstspiederīgajiem atbilstīgi Līguma darbības jomai. Priekšrocības, ko sniedz šīs tiesības, attiecinā arī uz ģimenes locekļiem, kas nav nevienas dalībvalsts pilsoņi un kam ir uzturēšanās vai pastāvīgas uzturēšanās tiesības. [..].”

III. Valsts tiesiskais regulējums:

5 1) *Allgemeines Sozialversicherungsgesetz* [Vispārējais sociālā nodrošinājuma likums]

(turpmāk tekstā – “ASVG”, BGBl 1955/189):

“Nosacījumi tiesībām uz kompensējošo piemaksu

§ 292. (1) Ja pensija kopā ar pensijas saņēmēja neto ienākumiem no citiem avotiem un summām, kas jāņem vērā saskaņā ar 294. pantu, ir zemāka par viņam piemērojamo atsauces līmeni (293. pants), pensijas saņēmējam, ja viņš likumīgi un pastāvīgi uzturas Austrijā, saskaņā ar šīs nodaļas noteikumiem ir tiesības saņemt kompensējošu piemaksu pie pensijas.

(2) Nosakot tiesības saskaņā ar 1. punktu, ņem vērā arī kopīgajā mājaisaimniecībā dzīvojošā laulātā vai partnera reģistrētās partnerattiecībās kopējos neto ienākumus, ievērojot 294. panta 4. punktu. [..].”

IV. Lietas dalībnieku argumenti un prasījumi:

- 6 2017. gada 6. decembrī DS lūdza atbildētāju Pensiju apdrošināšanas iestādi (turpmāk tekstā – “PVA”) piešķirt kompensējošo piemaksu pie viņa pensijas. PVA šo pieteikumu noraidīja ar 2020. gada 28. aprīļa lēmumu, pamatojoties uz to, ka DS nebija pietiekamu iztikas līdzekļu, lai uz paredzēto uzturēšanās laiku Austrijā nebūtu nedz jāpieprasa sociālie pabalsti, nedz kompensējošā piemaksa. Tādēļ nepastāv likumīga uzturēšanās Austrijā.
- 7 Savā prasībā, kas celta par šo lēmumu, DS lūdz piešķirt kompensējošo piemaksu likumā noteiktajā apmērā. Viņa uzturēšanās likumība esot pamatota ar to, ka viņa laulība joprojām esot spēkā un viņa laulātā strādājot algotu darbu. PVA šajā ziņā iebilda, ka ekonomiski neaktīvais prasītājs nekādā ziņā nesaskaroties tikai ar īslaicīgām finansiālām grūtībām un ka jau tad, kad viņš par savu dzīvesvietu noteica Austriju, bija paredzams, ka viņam būs nepieciešams izmantot sociālās palīdzības sistēmu. Pieprasītā kompensējošā piemaksa vairāk nekā trīsdesmit reizes pārsniegtu viņa Rumānijas pensijas pabalstu, turklāt viņš pats nekad nav veicis finansiālas iemaksas Austrijas sociālajā sistēmā.

V. Līdzšinējā tiesvedība:

- 8 Pirmās instances tiesa (*Arbeits- und Sozialgericht Wien*) prasību noraidīja, jo ģimenes ienākumi kopumā nebija pietiekami, lai nodrošinātu iztiku, līdz ar to prasītāja uzturēšanās valstī nebija likumīga. Otrās instances tiesa (*Oberlandesgericht Wien*) šo spriedumu apstiprināja. Tā pauda juridisko nostāju, ka ar Savienības pilsoņu direktīvu migrējošā darba ņēmēja laulātajam ne visos gadījumos tiek garantēta neierobežota piekļuve uzņēmējas dalībvalsts sociālai palīdzības sistēmai. Ņemot vērā konkrētā gadījuma īpašos apstākļus, esot jānoraida prasītāja kā laulātā uzturēšanās tiesības ar tiesībām uz kompensējošo piemaksu, jo tas nozīmētu acīmredzami pārmērīgu slogu Austrijas sociālās palīdzības sistēmai (ļaujprātīgi izmantojot tiesības). Par šo lēmumu DS iesniedza revīzijas sūdzību *Oberster Gerichtshof*. Viņš lūdz apmierināt viņa prasību. PVA lūdz revīzijas sūdzību noraidīt.

VI. Prejudiciālā jautājuma pamatojums

- 9 1. ASVG 292. panta 1. punktā tiesības uz kompensējošo piemaksu ir atkarīgas no tā, vai

pensijas saņēmējs “likumīgi un pastāvīgi uzturas Austrijā”. Eiropas Savienības Tiesa (turpmāk tekstā – “Tiesa”) spriedumā lietā *Skalka*, C-160/02, [ECLI:EU:C:2004:269] Austrijas kompensējošo piemaksu ir kvalificējusi kā “īpašu no iemaksām neatkarīgu pabalstu” Regulas (EK) Nr. 883/2004 70. panta izpratnē (nevis kā sociālās palīdzības pabalstu “sociālās un medicīniskās palīdzības” izpratnē). Kompensējošā piemaksa tāpat kā Vācijas iztikas minimums,

kas paredzēts *SGB II* [Sociālā kodeksa II grāmatā] (“*Hartz IV*”), tika iekļauta Regulas (EK) Nr. 883/2004 X pielikumā ietvertajā sarakstā saskaņā ar šīs regulas 70. panta 2. punkta c) apakšpunktu. Saskaņā ar Tiesas judikatūru tāda pabalsta kā Austrijas kompensējošās piemaksas kvalificēšana par “īpašu no iemaksām neatkarīgu pabalstu” Regulas (EK) Nr. 883/2004 70. panta izpratnē tomēr neizslēdz iespēju, ka šis pabalsts vienlaikus var ietilpt arī sociālo pabalstu jēdzienā Pilsoņu direktīvas izpratnē, kā rezultātā ir piemērojams tās 24. pants (C-140/12, *Brey* [ECLI:EU:C:2013:565]; C-333/13, *Dano* [ECLI:EU:C:2014:2358]; C-67/14, *Alimanovic* [ECLI:EU:C:2015:597]; C-299/14, *Garcia-Nieto* u.c. [ECLI:EU:C:2016:114]).

- 10 2. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru Savienības pilsoņa statuss ir paredzēts kā dalībvalstu pilsoņu pamatstatuss. Ikviens Savienības pilsonis tātad var atsaukties uz diskriminācijas aizliegumu pilsonības dēļ (LESD 18. pants), kas ir precizēts arī Regulas (EK) Nr. 883/2004 4. pantā un Savienības pilsoņu direktīvas 24. pantā, visās situācijās, kuras ietilpst Savienības tiesību *ratione materiae* piemērošanas jomā. Šie gadījumi tostarp ietver ar LESD 21. pantu piešķirto brīvību pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā izmantošanu, ievērojot ierobežojumus un nosacījumus, kas tostarp noteikti arī Savienības pilsoņu direktīvā. Šajā direktīvā paredzēta pakāpeniska sistēma saistībā ar tiesībām uzturēties uzņēmējā dalībvalstī, kuras rezultātā ir radītas pastāvīgas uzturēšanās tiesības (skat. Tiesas spriedumu, C-424/10, C-425/10, *Ziolkowski* un *Szeja* [ECLI:EU:C:2011:866], 38. punkts; par šo nesenākais Tiesas spriedums, C-411/20, *Familienkasse Niedersachsen-Bremen*, [ECLI:EU:C:2022:602], 28. un nākamie punkti).
- 11 3. Pirmkārt, ar Savienības pilsoņu direktīvas 6. pantu attiecībā uz uzturēšanos līdz trim mēnešiem uzturēšanās tiesībām piemērojami nosacījumi vai formalitātes paredz tikai prasību, ka personai ir jābūt derīgai personas apliecībai vai pasei. Šīs direktīvas 14. panta 1. punktā šīs uzturēšanās tiesības tiek saglabātas tikmēr, kamēr ne Savienības pilsonis, ne viņa ģimenes locekļi nekļūst par nesaprātīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai (C-411/20, 31. punkts). Otrkārt, uzturēšanās gadījumā, kas pārsniedz trīs mēnešus, uzturēšanās tiesību īstenošana ir atkarīga no Savienības pilsoņu direktīvas 7. panta 1. punktā paredzētajiem nosacījumiem, un saskaņā ar šīs direktīvas 14. panta 2. punktu Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem šīs tiesības ir tikmēr, kamēr viņi atbilst minētajos pantos paredzētajiem nosacījumiem. It īpaši no Savienības pilsoņu direktīvas 10. apsvēruma izriet, ka šo nosacījumu mērķis tostarp ir novērst to, ka šādas personas kļūst par pārmērīgu slogu uzņemošās dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai (C-424/10, C-425/10, 39. punkts; C-181/19, *Jobcenter Krefeld* [ECLI:EU:C:2020:794] 66. punkts; C-709/20, *The Department for Communities in Northern Ireland* [ECLI:EU:C:2021:602] 76. punkts; šajā ziņā atšķirīgi ir ģenerāladvokātes T. Čapetas [*T. Čapeta*] secinājumi lietā C-488/21, *Chief Appeals Officer* u.c. [ECLI:EU:C:2023:115] 118. un nākamie punkti. Treškārt, ikviens Savienības pilsonis, kurš ir piecus gadus pastāvīgi un likumīgi (Tiesas spriedums, C-147/11, C-148/11, *Czop* un *Punakova* [ECLI:EU:C:2012:538]) uzturējies uzņēmējā dalībvalstī, iegūst pastāvīgas uzturēšanās tiesības, uz kurām vairs neattiecas nekādi nosacījumi (skat. Savienības pilsoņu direktīvas 18. apsvērumu).

- 12 4.1. Ņemot vērā šo judikatūru, kas, ciktāl zināms, attiecas uz gadījumiem par Savienības pilsoņu direktīvas 7. panta 1. punkta b) apakšpunktu, skatot to kopsakarā ar 2. panta 2. punkta c) un d) apakšpunktu, *Oberster Gerichtshof* rodas jautājums par Savienības pilsoņu direktīvas 7. panta 1. punkta, skatot to kopsakarā ar 2. panta 2. punkta a) apakšpunktu, interpretāciju, kas ir jāiesniedz Tiesai prejudiciāla nolēmuma saņemšanai. Ir tiesa, ka lieta C-488/21, *Chief Appeals Officer* u.c., kurā vēl nav pieņemts nolēmums, arī attiecas uz atvasinātām uzturēšanās tiesībām, kas izriet no darba ņēmējas (Savienības pilsoņu direktīvas 7. panta 1. punkta a) apakšpunkts), uz kurām tomēr atsaucas radiniece tiešā augšupējā līnijā (Savienības pilsoņu direktīvas 2. panta 2. punkta d) apakšpunkts). Šajā gadījumā arī saskaņā ar Pilsoņu direktīvas 2. panta 2. punkta d) apakšpunkta formulējumu “ģimenes locekļa” statuss ir atkarīgs no tā, vai radiniece atrodas apgādībā (vai viņa ir “atkarīga” no migrējošās darba ņēmējas, šajā ziņā skat. ģenerālvokātes T. Čapetas secinājumus, kas atsaucas uz šīs tiesību normas dažādajām valodu versijām, C-488/21, 53. punkts).
- 13 4.2. Prasītājs pamatoti norāda, ka saskaņā ar Savienības pilsoņu direktīvas 2. panta 2. punkta a) apakšpunkta un 7. panta 1. punkta a) apakšpunkta formulējumu viņš kā laulātais bez jebkādiem papildu nosacījumiem, it īpaši arī bez “atkarības” faktiskas uzturlīdzekļu piešķiršanas izpratnē, ir uzskatāms par savas sievas, kas Austrijā ir nodarbināta kā migrējošā darba ņēmēja, ģimenes locekli (ģenerālvokāta J. Mazaka [*J. Mazák*] secinājumi lietā C-310/08, *Ibrahim un Secretary of State for the Home Department* [ECLI:EU:C:2009:641] 41. punkts). Turklāt, ja prasītājam tiek atteikta kompensējošā piemaksa, viņa laulāto kā migrējošo darba ņēmēju tas attiecīgā gadījumā nostāda mazāk izdevīgā situācijā nekā Austrijas darba ņēmēju, kuras laulātais var pieprasīt kompensējošo piemaksu, kas varētu nozīmēt Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 492/2011 (2011. gada 5. aprīlis) par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Savienībā 7. panta pārkāpumu (skat. ģenerālvokātes T. Čapetas secinājumus lietā C-488/21, 92. punkts).
- 14 4.3. Tomēr pret minēto ir jāiebilst, ka iepriekš minētajā judikatūrā Tiesa, atsaucoties uz Savienības pilsoņu direktīvas 10. apsvērumu, ir apstiprinājusi kritēriju, saskaņā ar kuru personām nebūtu jāklūst par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai, arī ja uzturēšanās ilgums pārsniedz trīs mēnešus, un šajā ziņā tikai vispārīgi ir atsaukusies uz nosacījumiem “Savienības pilsoņu direktīvas 7. panta 1. punktā” (C-333/13, *Dano*, 71. punkts). Savienības pilsoņu direktīvas galvenais mērķis ir veicināt Savienības pilsoņu brīvu pārvietošanos; (tikai) sekundāri tās mērķis ir arī Savienības pilsoņa ģimenes dzīves aizsardzība un viņa ģimenes integrācija uzņēmējā dalībvalstī (C-930/19, *État belge* [ECLI:EU:C:2021:657], 82. punkts). Arī prasītājam saskaņā ar Savienības pilsoņu direktīvas galveno mērķi kā nenodarbinātam Savienības pilsonim faktiski būtu jābalstās uz primārām uzturēšanās tiesībām saskaņā ar Savienības pilsoņu direktīvas 7. panta 1. punkta b) apakšpunktu: tomēr šādas uzturēšanās tiesības saskaņā ar Savienības tiesībām šajā gadījumā nepastāvētu, jo prasītājam neapšaubāmi nav pietiekamu iztikas līdzekļu. Ņemot to vērā, rodas jautājums, vai šādā situācijā prasītājs var atsaukties uz atvasinātām uzturēšanās tiesībām kā ģimenes loceklim, kas izriet tikai no viņa laulātās, lai gan saskaņā ar

konstatēto, arī attiecībā uz kopējiem ģimenes ienākumiem, nav pietiekamu iztikas līdzekļu. Ja tas tiktu apstiprināts, tad būtu pamatots atbildētājas iebildums, ka Savienības pilsonis prasītāja situācijā, uzturoties ilgāk par trim [mēnešiem] līdz pieciem gadiem, atrastos tādā situācijā it kā viņš jau būtu ieguvis pastāvīgās uzturēšanās tiesības. Tomēr *Oberster Gerichtshof* uzskata, ka tas būtu pretrunā izklāstītajai Tiesas judikatūrai, saskaņā ar kuru katram migrējošam Savienības pilsonim ir pienākums neradīt pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai (skat. Direktīvas 2004/38/EK 10. un 16. apsvērumu).

VII. Tiesvedības apturēšana:

15 [..]

Oberster Gerichtshof
Vīne, 2023. gada 16. maijā
[..]

DARBA VERSIJA